

Мирослава Кристиняк

Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти
Національного університету “Львівська політехніка”
старший лаборант кафедри адміністративного та інформаційного права

ТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ РОЗБІЖНОСТЕЙ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕЛІТИ ТА СУСПІЛЬСТВА

<http://doi.org/10.23939/law2020.26.077>

© Кристиняк М., 2020

Окреслено специфічні риси сучасної української економічної еліти, визначено ключові розбіжності між економічною елітою та суспільством та на основі цього запропоновано основні шляхи уникнення розбіжностей між даною елітою та суспільством з метою покращення соціально-економічного розвитку держави та економічного розвитку суспільства загалом.

Ключові слова: економічна еліта, розбіжності, специфічні риси, суспільство, шляхи покращення.

Постановка проблеми. Існування в Україні різних елітних груп є свідченням переходу від тоталітарного режиму до демократичного політичного устрою, для якого пріоритетне значення мають не тотальний контроль за суспільством, а формування високого рівня корисної та результативної для суспільства еліти через оновлення та попередження її відчуження від народу. Відносно цього актуальним постає питання глибшого вивчення головної сутності еліт в Україні та визначення основних розбіжностей між сучасними елітами та суспільством.

Метою статті є дослідження ключових розбіжностей політичної еліти та суспільства та визначення основних шляхів налагодження контакту між ними.

Аналіз дослідження проблеми. Проблеми становлення, розвитку та функціонування сучасних еліт досліджено в працях таких учених, як Е. Гансова, В. Горбатенко, О. Маркозова, В. Князев, Б. Кухта, В. Луговий, А. Пахарев, А. Котляр, Н. Теплоухова та багато інших.

Виклад основного матеріалу. Оскільки політичні еліти у процесі своєї діяльності постійно набувають нових рис та разом з тим часто ускладнюють зв'язки із суспільством, виникає потреба глибше дослідити основні чинники, що зумовлюють розлад між суспільством та елітами.

У науковій літературі, що присвячена дослідженню еліт, існують два підходи. За першим підходом керує лише еліта, яка згуртовує представників, яких об'єднують спільні риси, а саме соціальне походження та високий рівень матеріальних статків. Прихильники другого підходу вважають, що править не одна, а багато еліт, адже в умовах сучасного суспільства формуються різні економічні групи, тому існування єдиної еліти з високим рівнем солідарності є фактично не можливим (модель плюралізму).

Погоджуючись із другим підходом, варто наголосити, що множинність еліт впливає на формування загального розвитку суспільства та його ставлення до політичної еліти, яка, на наш погляд, стоїть на чолі всіх інших, підтримуючи відповідний бізнес-зв'язок з ними та підсилюючи загальний вплив кожної еліти на суспільство. Однею з таких еліт є економічна еліта.

О. Маркозова поняття “економічна еліта” трактує як “еліта, яка об'єднує людей, які займають провідні позиції у суспільстві через своє економічне становище. Це власники великих підприємств та керівники, менеджери великих приватних та державних компаній”. Основні їхні ознаки такі [4]:

- раціональність;
- бажання отримати максимальні результати;
- спроможність ефективно ухвалювати рішення;
- реальна оцінка стану суспільства;
- нестандартність мислення;
- використання наукових методів роботи.

О. Маркозова стверджує, що через свою здатність правильно відображати динаміку змін у суспільстві та впроваджувати в практичну діяльність найкращі способи і методи фахового управління, ця група є ініціатором нових економічних та соціальних процесів розвитку в державі [4]. Погоджуючись із цим твердженням, слід додати, що економічна еліта, або бізнес-еліта стрімко зросла за років незалежності України за складом так за розмірами приватної власності, що дає право до існуючого списку додати ще вміння взаємодіяти з владою та втягуватися у державний апарат управління. Прикладом активної взаємодії бізнесменів з владою та водночас їх втягування у владу можна назвати Р. Ахметова, І. Маркова, С. Таруту, В. Пінчука та багатьох інших.

Окрім цього, О. Маркозова стверджує, що перетворення власника великих капіталів на самостійного політичного суб'єкта – складний процес. Проблема полягає в суперечливості за інтересами соціальної групи, яку об'єднує лише бажання утримати свій приватний бізнес (власність), а в питаннях бізнесу вони залишаються конкурентами. [4]. Тобто великий бізнес сформувався не демократично, що спричинило загальну недовіру до нього населення, передовсім пересічні громадяни розцінюють економічну еліту як тих, які пов'язані з владою та які дбають лише за власні інтереси, а не суспільні. Підтвердженням цієї тези може стати те що, як трактує В. Пилипенко, за роки української незалежності бізнес-еліта активізувалася як за кількістю, так і за масштабами приватної власності. Наприкінці другого президентства Л. Кучми вже сформувалися великі олігархічні групи [2, с. 83]. Ці групи, як зазначає інший науковець Т. Запорожець, дедалі більше матимуть самостійну роль в політиці, олігархи стають окремою політичною силою [1].

Відтак В. Пилипенко зазначає, що нові підприємці, стаючи на ноги, відчули “твердий ґрунт” та акумулювали ресурси, перетворюючись на реальну економічну силу [2, с. 83]. Розуміючи все це, суспільство бачить, що представники приватного капіталу постійно намагаються негативно вплинути на соціально-економічний розвиток суспільства, задовольняючи лише свої особисті інтереси, через що й з'являється конфлікт розбіжності інтересів еліти та суспільства, який, на наш погляд, провокується такими діями з боку економічної еліти:

- намаганням через бізнес-зв'язки із владою задовольнити власні інтереси;
- не підтримання малого та середнього бізнесу великим, адже це видається економічно недоцільним та небажання співпрацювати без великих вигод з малим та середнім бізнесом;
- недотримання справедливої моделі поведінки, адже, як відомо, щоб зберегти великий нагромаджений капітал у сучасних кримінальних умовах розвитку, економічна еліта вдається часто до неправомірних дій, що характеризує її в очах суспільства як еліту, яка прагне здобути своє будь-яким способом;
- бізнес-еліта за збереження старих реформ, коли їй нічого не загрожує.

На участь підприємців у політичній діяльності впливає їх оцінка політики держави стосовно підприємництва, переважно негативна через високі податки [3]. Варто запропонувати основні теоретичні засади щодо врегулювання розбіжностей інтересів між обома сторонами та підвищення економічного розвитку суспільства загалом, а саме:

- прагнення задовольнити суспільні інтереси з метою формування довіри та економічних перетворень;
- активна підтримка малого та середнього бізнесу великим для збереження малого та середнього як основи формування середнього класу;
- дотримання справедливої та чесної поведінки без неправомірних дій тощо.

Дотримання запропонованих засад сприятиме позитивним зрушенням та підвищить авторитет економічної еліти в очах суспільства. Адже як зазначає Л. Мандзій, клановість – риса, що набуває в українських реаліях особливих форм через незрозумілість, непрозорість для суспільства процесів прийняття рішень [5, с. 53]. Отже, щоб уникнути конфлікту та незрозумілості прийняття рішень, слід дотримуватися зазначених умов та керуватися відповідними гуманними правилами поведінки, щоб задовольнити реальні потреби українського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Запорожець Т. Економічна еліта у політичному полі України. Проблеми і результати дослідження [Електронний ресурс] Режим доступу: www.dy.nayka.com.ua > pdf > 9.pdf
2. Пилипенко В. Владна еліта у контексті суспільного розвитку / В. Пилипенко, Ю. Привалов, В. Ніколаєвський. – К.: Фоліант, 2008. – 158 с.
3. Пилипенко В. Людина в ринковому суспільстві: орієнтації, поведінка, культура / В. Пилипенко. – Стилос, 2005. – 224 с.
4. О. О. Маркозова Еліти в сучасному українському суспільстві: сутність та напрямки трансформації [Електронний ресурс] Режим доступу: cyberleninka.ru > article > eliti-v-suchasnomu-ukrayinskomu-suspilstv...
5. Мандзій Л. Політична еліта в перехідних суспільствах / Л. Мандзій // Наукові праці істор. ф-ту Запорізького держ. ун-ту. – Вип. XXIII: Політична еліта в історії України. – Запоріжжя, 2008. – С. 50-61.

REFERENCES

1. T. Zaporozhets **Ekonomiczna elita u politychnomu poli Ukrainy. Problemy i rezultaty doslidzhennia** [Economic elite in the political field of Ukraine] Rezhym dostupu: www.dy.nayka.com.ua > pdf > 9.pdf
2. Pylypenko V. **Vladna elita u konteksti suchpilnoho rozvytku** [Power elite in the context of social development] / V. Pylypenko, Yu. Pryvalov, V. Nikolaievkyi. – K.: Foliant, 2008. – 158 P.
3. Pylypenko V. **Liudyna v rynkovomu suchpilctvi: oriientatsii, povedinka, kultura** [Man in the market community: orientation, behavior, culture] / V. Pylypenko. – Styloc, 2005. – 224 p.
4. O. O. Markozova **Elity v suchasnomu ukrainskomu suspilstvi: sutnist ta napriamky transformatsii** [Elites in modern Ukrainian society: essence and directions of transformation] Rezhym dostupu: cyberleninka.ru > article > eliti-v-suchasnomu-ukrayinskomu-suspilstv...
5. Mandzii L. **Politychna elita v perekhidnykh suspilstvakh** / L. Mandzii // **Naukovi pratsi istor. f-tu Zaporizkoho derzh. un-tu.** [Political elite in transitional societies] – Vyp. KhKhIII: Politychna elita v istorii Ukrainy. – Zaporizhzhia, 2008. – P. 50-61.

Дата надходження: 07.04.2020 р.

М. Кристиняк

Myroslava Kristinyak

Educational and Scientific Institute of Law, Psychology and Innovative Education
Lviv Polytechnic National University
Senior Laboratory Assistant, Department of Administrative and Information Law

**THEORETICAL CHARACTERISTICS OF THE MAJOR DIFFERENCES
OF THE ECONOMIC ELITE AND THE SOCIETY**

The article outlines the specific features of the current Ukrainian economic elite, identifies key differences between the economic elite and society, and on this basis proposes the main ways of avoiding differences between that elite and society in order to improve the socio-economic development of the state and the economic development of society in general.

Key words: economic elite, differences, specific traits, society, ways to improve.